

مکے دے کوتک

لادیئے لایہ سدا سچ راہیں .. ساچی درگہ بیسنی بھگت سچی ارداسیں .. پت سیو لیکھا نیڑے رام نام پرگاس .. ۷ اوچا اوچو آکھیئے کہو ن دیکھیا جائی .. جہ دیکھا تہ ایکو توں سنگور دیا دکھائی .. جوت نرنتر جانیئے نانک سچ سبھائی .. ۳ ۸

مردانہ اپنے دھیان کیرتن کردا رہا۔ سماپتی کیتی تے مردانے دا دھیان دوالے گیا تاں حیران ہو گیا۔ بولیا، "بابا مینوں کی ہو گیا؟ کی میں سپنا ویکھ رہا ہاں؟ اسیں تاں سمندر کنارے بیٹھے سی۔ آہ تاں سکا ریگستان ہے۔"

گورو صاحب نے کہا مردانیا توں ٹھیک ہے۔ کوئی سپنا نہیں۔ اپنے پچھے دھیان مار۔ کی ویکھدا ہے۔ اچے اچے مینار نظر آ رہے۔ مردانہ چیک اٹھیا "بابا اسیں کتھے ہاں؟"

گورو صاحب نے کہا مردانیا اسیں مکے پہنچ گئے ہاں۔ مردانے نے جھٹ گورو صاحب دے پیر پھڑھ لئے تے اکھاں بھر لئیاں۔ بھرے مَن نال بول اٹھیا "اوئے میری اپنی چنگی قسمت کوے ہو گئی؟ میں تاں رب نال تریا پھر داں۔"

گورو صاحب نے کہا مردانیاں رب نہیں۔ ایہہ رب اگے کیتی ارداس دا نتیجہ ہے۔ اوہ سرب سمرتھ نرنکار ہی دوریاں بناؤن والا تے دوریاں گھٹاؤن والا ہے۔ وقت، دوریاں تے دھرتی بناؤن والا اوہ آپ ہی تاں ہے۔ ایہہ وقت تے دوریاں کرتا۔ پرکھ اگے بيمائے ہن۔

گورو صاحب نے اپنا حاجیاں والا پھراوا دھارن کر لیا جھڑا کرتا رپوروں تیار کروا کے لیائے سن۔ نیلا چوگا، ہنہ وچ آسا، دوسرے ہنہ کجا تے سرتے پگ دی تھانوی مسلا پا لیا۔ گل وچ ہڈاں دی مالا*، گٹ تے تسبیح (مالا) لمکائی، کچھ وچ گربانی والی کتاب لئی ہوئی سی۔

مردانے نے رباب کپڑیاں دی پنڈ وچ ہی بن لئی۔ بڑ بڑ کیتا، "اکھے کئی کہندے نے سنگیت موسیقی اسلام وچ حرام ہے۔ کوئی کہندا نہیں ہے۔ اپاں کوئی خطرہ نہیں لینا۔" گورو صاحب چپ رہے۔ پھر مردانہ بولیا، "بابا اتھے تا بہت گرمی ہے۔"

بھاوے نیلا چوگا پا لیا سی۔ پر ایہہ حاجی وکھرا ہی نظر آ رہا سی۔ پر کوئی بابے نانک نوں ویکھ رہا سی۔ ایہہ حاجی بڑے ٹھرمے نال قرآن دیاں اوہ آنتاں گا رہا سی جھڑیاں نرنکار دی صفت وچ سن۔

---◆---

سوال ہندو، مسلمان اتے سکھ دا نہیں گل تھادے وبارتے مکدی ہے

واراں بھائی گرداس وچو

بھائی گرداس (دہانت-۱۶۳۷ ای۔) گورو امرداس دے بھتیجے سن۔ اتانے گرمت گورو ارجن دیو پاسوں پراپت کیتی۔ اتانے دوراں رجاں ۴۰ واراں اتے ۵۵۶ کبت

اکھ دے پھور وچ پہنچ گئے مکہ

ہنگلاج مندر توں تھلے اتر بابا تے مردانہ سمندر تے کسے نیڑلی بندرگاہ آتے پہنچے۔ بندر توں پتہ لگا کہ سارے یاتری جہاز ہن تک انھوں جا چکے ہن تے پور کسے بیڑے نے جدا نہیں جانا کیونکہ ہن دا چلیا جہاز حج تے نہیں اپڑ سکدا۔

ایہہ سن کے مردانہ تھوڑا مایوس ہویا۔ پر بابے نوں کجھ نہیں بولیا۔ کوئی گلہ شکوہ نہیں کیتا۔ اگلی سویر آئی۔ صاحب تاں امرت ویلے جاگ اٹھ نرنکار نال اک مک ہو جاندا تے پتہ پھٹالے توں پہلاں مردانے نوں کیرتن کرن لا دندے۔ اشناں اپرنت مردانے رباب دیاں تنداں کسیاں تے ساودھان ہو گیا۔ پر چہرے تے نراشا جھلک رہی سی۔ گورو صاحب نے مردانے نوں سچیت کیتا کہ سرت نوں ٹکانے کر مردانیا۔ صاحب نے سری راگ دی دھن لاؤن دا حکم کیتا تے شبد بولیا:

سریراگ محلہ ۱ آپے گن آپے کتھے آپے سن ویچارے .. آپے رتن پرکھ توں آپے مول اپاڑ .. ساچو ماں مہت توں آپے دیونہاڑ .. ۱ ہر جیو توں کرتا کرتاڑ .. جیو بھاوے تیوراکھ توں ہر نام ملے آچار .. ۱ رہاؤ .. آپے پیرا نرملا آپے رنگ مجیٹھ .. آپے موتی اوجلو آپے بھگت بسیٹھ .. گر کے سبب سلاہنا گھٹ گھٹ ڈیٹھ اڈیٹھ .. ۲ آپے ساگر بوپتھا آپے پاڑ اپاڑ .. ساچی واٹ سجان توں سبب لگھاونہاڑ .. نڈریا ڈر جانیئے پاچھ گورو غبار .. ۳ استھڑ کرتا دیکھیئے بوڑ کیتی اوے جائی .. آپے نرمل ایکو توں پور بندھی دھندھے پائی .. گر راکھے سے ابرے ساچے سیو لولائی .. ۴ ہر جیو سبب پچھانیئے ساچ رتے گر واک .. تے تن میل ن لگئی سچ گھر جس اوتاک .. ندر کرے سچ پائیئے بن ناوے کیا ساک .. ۵ جنی سچ پچھانیا سے سکھیئے جگ چار .. ہوئے ترسنا مار کے سچ رکھیا ار دھار .. جگ مہ لہا ایکو نام پائیئے گر ویچار .. ۶ ساچو وکھڑ

*مالا- ہندو لوک مالا تلسی جان ردراکش دی بناؤدے ہن۔ جدو کہ مسلمان جیتون دی لکڑی دی مالا بناؤدے سن۔ ہڈیاں دی مالا وی بنائی جاندی سی خاص کر کے مچھی دی ہڈی تے ہاتھی دند دی۔ عرب وچ گاتے اوٹھ دی ہڈی دی مالا بنائی جاندی سی۔ ہندواں دے اگھوری سادھو انسانی ہڈی دی مالا پنڈے سن۔ کئی سادھو آج وی انسانی کھوپڑی گل وچ ٹکائے پھردے ہن۔ ایہہ نہیں پتہ چل پایا کہ گورو صاحب دی مالا کیکھو جہی ہڈیاں دی سی

سکھ دھرم دے اصولاں نوں نکھیڑ کے بیان کردے ہن اتے سکھی دے سربوتم رہنناے ہن۔ گورو پنتھ وچّ انان دے درجہ-ستکار دا اتھوں اندازہ لایا جا سکدا ہے کہ گردوارے اندر کتھا اتے کیرتن صرف گربانی اتے بھائی گرداس دیاں واراں توں ہی کیتا جا سکدا ہے۔ پور کوئی رچنا کیرتن واسطے پروان نہیں ہے۔ بھائی گرداس نے اپنیاں واراں وچّ گورو صاحب دی پچھم والی پھیری بارے جو لکھیا ہے اوہ اس پرکار ہے:-

بابا پھر مکے گیا نیل بسستر دھارے
بنواری۔۔

آسا ہنہ کتاب کچھ کوجا بانگ مصلا
دھاری۔۔

بیٹھا جائ مسیت وچ جتھے حاجی حج
گزاری۔۔

جاں بابا ستارات نوں ولّ مہرابے پاں
ئ پساری۔۔

جیون ماری لط دی کیڑھا سستا کفر
کفاری۔۔

لتاں ول خدائ دے کیونکر پیا ہوئی
بجگاری۔۔

ٹنگوں پکڑ گھسے یٹیا پھریا مکہ کلا
دکھاری۔۔

ہوئی حیران کرین جہاری۔۔ ۳۳

پچھن گل ایمان دی قاضی ملاں اکٹھے
ہوئی۔۔

وڈا سانگ ورتایا لکھن سکے قدرت
کوئی۔۔

پچھن کھولھ کتاب نوں وڈا ہندو کی
مسلمانوئی۔۔

بابا آکھے حاجیاں سبھ عملاں باجھو دوویں روئی۔۔

ہندو مسلمان دویں درگہ اندر لین ن ڈھوئی۔۔

کچارنگ کسمبھ کا پانی دھوتے تھرن رہوئی۔۔

کرن بخیلی آپ وچ رام رحیم کتھائی کھلوئی۔۔

راہ سیطانی دنیا گوئی۔۔ ۳۴

دھری نسانی قوس دی مکے اندر پوج کرائی۔۔

جتھے جائی جگت وچ بابے باجھن خالی جائی۔۔

گھر گھر بابا پوجیے ہندو مسلمان گوائی۔۔

چھپے نانہ چھپایا چڑھیا سورج جگ رسنائی۔۔

بکیا سنگھ اجاڑ وچ سب مرگول بھنی جائی۔۔

چڑھیا چندن لکئی کڈھ کنالی جوت چھپائی۔۔

اگونہ تے آتھونہ نو کھنڈ پرتھوی سبھ جھکائی۔۔

جگ اندر قدرت ورتائی۔۔ ۳۵

بابے مکہ پھیریا

مکے پہنچے ہوئے سن۔ جولائی ۱۵۳۰ ای۔ دا مہینہ سی۔
حج ۳ اگست نوں شروع ہونا سی۔ رونقاس سن، پر

بہتی بھیڑ نہیں سہی۔ بابا تے مردانہ کعبے والی
مسیت وچّ ہی براجے ہوئے سن۔ مردانہ پھر تر کے آیاتے
کہن لگا کہ بابا جی کعبے دے اندر تاں جان ہی نہیں
دتا مینوں۔ مینوں کہن لگے صرف مجاور ہی اندر جا
سکدا ہے۔ بابا جی کعبے دے اندر کی ہے؟
بابا نے کیہا مردانیا ہن جا۔ ہن دروازہ کھلا ہویا ای۔ پر
یاد رکھی رہے دے گھر پچھ کے نہیں جائیدا۔

مردانہ گیتے جا کے کعبے دے
اندر چنگی طرحاں گھوکھ
پڑتال کر آیاتے نال ہی کالے پتھر
نوں چنگی طرحاں ویکھ آیا۔
مجاور گلاں 'چّ رجھے رہے۔
مردانہ سمجھدا سی کہ کعبے
اندر کوئی مورتی وغیرہ
ہوویگی۔

شام ہوئی۔ حاجی جتھے کسے
نوں تھان ملیا اوتھے ہی لیٹ
گئے۔ مکے دی مسیت واپوا
کھلی سی تے کعبے دے دولے
وی پر کرما دے باہروار محراباں
والا برانڈا بنیا ہویا سی۔ گورو
صاحب اوسے برانڈے وچّ لیٹ
گئے۔

منہیر سار بھوآرات ۳ کو
وجے مولانا جیوں جھاڑو ماردا
ماردا جدوں بابے ہراں لاگے آیا
تاں کی ویکھدا ہے کہ ستے پئے
اک حاجی نے پیر کعبے ول
کیتے ہوئے ہن۔ مولانا بڑ بڑایا،
"اوتے غافل ببصورت حاجی!

اٹھ کیو توپین کردے اللہ پرودگار دی۔ ویکھ تیرے
پیر کدھرنے؟" گورو صاحب جاگدے پئے سن۔ کہن
لگے مولانا جی گستاخی معاف مہربانی کرو میرے
پیر اودھر کر دیو جدھر کھدا نہیں ہے۔ جیوں نے پیر
پھڑھ کے دوسرے پاسے جوئے کیتے تاں انوں
محسوس ہویا کہ کعبے تان اودھر ہی گھم گیا۔ پیر
چھڈ کعبے ول ویکھنا شروع کر دتا۔ پھر پیر گھمانے۔
کعبے پھر پیرا ول نظر آیا۔

جیوں دہائی دے اٹھیا۔ 'سبھانٹلاہ۔' لاگے ستے سبھ
جاگ اٹھے۔ ہر پاسے۔ 'سبھانٹلاہ۔' 'سبھانٹلاہ۔' سنائی
دے رہا سی۔

جیوں واپو داہی کعبے ول گیا۔ اوتھے پور مولانے وی
صاف صفایاں کر رہے سن۔ جیوں نے دہائی دے دتی

جدوں کعبے گورو صاحب دے چرناں ول گھم گیا۔
بی۔ ۴۰ تصویر

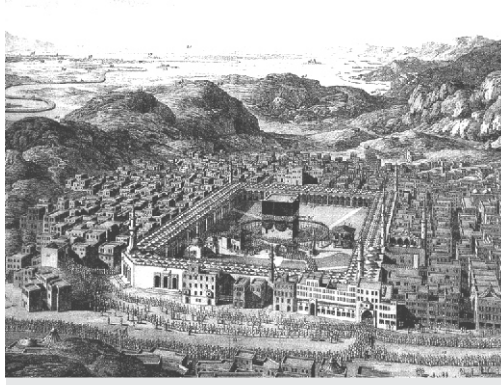
مولانا جیوں - مسلمان اتھاسکار مندے ہن کہ ہن اتے پرانے سمیا
وچّ وی مکے دولے صاف صفائی دا کم ہندوستانی جاں اپھریکن
کالے ہی کردے آئے ہن۔ عربی مولانے زیادہ انتظام دا پکھ ہی
ویکھدے سن۔ سو جیوں مولانا ہندوستانی سی تے زیادہ سمبھانا
ایہو بندی ہے کہ اوہ کوئی پنجابی ہی سی۔
حالانکہ ۴۹- دے ارمبھ وچّ دتی وارنگ وچّ انوں وی عربی دسیا
گیا ہے جس نوں گورو صاحب دا ہندوی کلام سمجھ نہیں آؤدا۔

کہ قیامت دے دن اُون والے۔
 اوہ ویکھو بند توں آیا کوئی
 ولی، پیر کعبے ول کر سستا
 سی۔ میں اس دے پیر پراں
 کرنے چاہے پر کعبہ اودھر پی
 نظر اوے جدھر پیر جان۔ اللہ
 ہو اکبر! اللہ ہو اکبر!!

کجھ چر بعد پھر فجر دی نماز
 پڑی گئی۔ پر ہر کسے دا دھیان
 بند توں ائے اس ولی ول پی
 سی جس نے کعبہ پھیر دتا سی۔

---◆---

مکے وچ گورو صاحب تے
 مولانیاں دی گفتگو

کعبہ: ۱۸۵۰ دی ہتھ بنی تصویر۔ مسیت دے وچکار کعبہ ہے۔
 مسیت اتھے کھلی ہے۔ حالانک دوآلے پر کرما واگو چھتی تھاں ہے۔

(مکے دی گوشت)

دن چڑے پھر گورو صاحب مسیت توں پاہروار جا
 بیٹھے۔ گورو صاحب دوآلے بھیڑ جما سی۔ وڈے وڈے
 اولیئے مولانے آ صاحب کول سوال جواب کر رہے
 سن۔

اوتھے گورو صاحب اکال پرکھ اتے دنیا دے کھیل دا
 سدھانت دس رہے سن۔ مولانے پچھ رہے سن کہ
 تسی کلمہ پڑھدے ہو کہ نہیں؟ گورو صاحب نے بڑی
 حلیمی نال سمجھایا کہ اکال پرکھ ترنکار جاں انوں
 اللہ کہہ لؤ جو ساری کائنات نوں چلا رہا ہے میں
 سدا اوہدی صفت دا کلمہ اپنی پنجابی زبان وچ
 پڑھدا رہندا ہاں۔ صاحب نے کیہا اوہ سچا رب گاہے
 بگاہے اجہیاں روحاں بھیجدا رہندا ہے جنان نوں تسی
 پیغمبر کہدے ہو۔ گورو صاحب نے کیہا کہ میں اس

گلّ نوں نہی مں سکدا کہ
 حضرت محمد صاحب آخری
 پی پیغمبر ہن۔

گورو صاحب نوں پچھیا گیا
 کہ توں مسلمان ہیں کہ
 ہندو؟ صاحب نے فرمایا:

ہندو کہاں تا ماریہ مسلمان
 یہی ناہ۔۔

پانچ تت کا پتلا غیبی کھیلے
 ماہ۔ (گوشت)

اوتھے پھر گورو صاحب نے
 ہندومت تے اسلام نال اپنا
 فرق دسیا کہ انان مذہبیاں
 دے میں کھڑے کھڑے
 سدھانت نہی مں سکدا۔

پھر حاجی تے مولانے پچھن لگے کہ بابا جی تہاڈے
 ویچار انوسار اسلام تے ہندمت وچوں کھڑا مذہب
 چنگا ہے؟ گورو صاحب نے جواب دتا:

پچھن کھولھ کتاب نوں وڈا ہندو کی مسلمانوئی۔۔
 بابا آکھے حاجیاں سبھ عملاں باجھو دوویں روئی۔۔
 (بھائی گرداس)

لکھیا ملدا ہے کہ گورو صاحب نے تلنگ راگ وچ بیٹھ
 ششبوہت شبہ مکے وچ رہندیاں اس موقع تے ہور
 کئی وار گایا۔

یک عرض گپھتم پیسی تو در گوس کن کرتار۔۔ ہکا
 کیر کریم تو بے عیب پرودگار۔۔ ا دنیا مقام فانی
 تحقیق دل دانی۔۔ مم سر موئے عزرائیل گریہتہ دل

مکے اتے کعبہ - سعودی عرب دے شہر دا ناں ہے۔ اتھے دنیا دی
 سبھ توں وڈی مسیت ہے: مسجد ال حرام ہے۔ اس مسیت دے
 وپہڑے وچ اک چورس کمرہ ہے، جس نوں کعبہ کہیا جاندا ہے۔
 کعبے دی اک کندھ وچ چاندی دے فریم وچ اک کالا پتھر مڑیا ہویا
 ہے۔ ایہ پتھر کیہا جاندا ہے کہ ہزاراں سال پہلاں آسمان توں ڈگا
 سی۔ بس مسلمان اس نوں ہی سبھ توں پوتر شے گندے ہن۔ کعبے
 نوں ربّ دا گھر مندے ہن۔ کعبہ کمرے دے اتے کالے رنگ دا کپڑا پایا
 رکھدے ہن جس تے قرآن شریف دی آیتاں سونے دی تار نال کڈھیاں
 ہوتیاں ہن۔ ہر سال ایہہ کپڑا بدلیا جاندا ہے۔ ہر مسلمان نوں حکم ہے
 کہ زندگی وچ گھٹو گھٹ اک واری مکے دا حج کرے۔ حج توں مطلب
 ہے کعبے دیاں ست پرکرما کرناں۔ مطلب ۷ پرکرما کرو تے مذہبی
 مسلمان اکھواؤ۔

اسلام دے کئی پکھ تان بڑے ودھیاتے منکھتاوادی ہن پر آہ حج دی
 رسم نری کرم کاند ہے۔ جس کرکے اج انیکاں مسلمان اسلام دے
 مڈھے اصولاں نوں زندگی بھر نجر ننداز کرکے حج کر لیندے ہن تے
 اپنے پوتر ہون دارتہ بھاؤ 'حاجی' حاصل کر لیندے ہن۔ ایہہ وی بس
 ہندواں دے گنگا نہاؤن طول ہی ہے۔

حیرانی دی گلّ اتھے وی انسان دی بلی جاں قربانی دتی جاندی
 سی۔ حضرت محمد دی جیوئی توں پتہ لگدا ہے کہ کسے ویلے اصول
 مطابق حضرت محمد صاحب دے پتا حضرت عبد اللہ دی وی
 قربانی دتی جانی سی پر حضرت صاحب دے دادا اپنے پتر عبد اللہ
 نوں بہت پیار کردے سن، اس کرکے عبد اللہ بدلے انان ۱۰۰ اوٹھ قربان
 کر دتے۔ قسمت ویکھو اوے ابدلے دے گھر پیغمبر دا جنم ہویا جسنے
 پوری دنیا بدل کے رکھ دتی۔ اسلام وچ حج وی قربانی دا سدھانت
 موجود ہے۔ خوش قسمتی نال حج قربانی ڈنگراں دی دتی جاندی ہے۔
 پہلاں تان پوتر کالے پتھر نوں مومن چمدے سن۔ پر جویں جویں

حاجیاں دی تعداد ودھدی گئی چمنا مشکل ہو گیا تے اک دن اجیہا
 وی آیا کہ کوئی جنا اوہ پتھر چک کے ہی لے گیا۔ حضرت محمد صاحب
 نے اوہ پتھر واپس حاصل کرکے انوں دوبارہ ستھاپت کیتا۔ یاد رہے حج
 دی رسم محمد صاحب توں بہت پہلاں دی ہے جس نوں بند کرناں
 انان مناسب ناں سمجھیا حالانکہ کعبے اندر ہو رہی ہت پوجا تان
 انان بند کروا دتی تے بت وی تڑوا دتے۔

کی مکے سچ مچ پھریا سی؟ - اسپس اس گھٹنا تے شک تان کریئے جے
 چمتکار نہ بندے ہون تان۔ صفحہ ۵۲۴ تے کجھ اک چمتکاراں دسے۔
 جہڑے سجن اس گھٹنا نوں نہیں مندے اوہ اتان چمتکاراں دا کارن
 لبھ لیتے پھر انان نوں اس گھٹنا دا وی جواب مل جائیگا۔

پر جہڑے مسلمان/عیسائی/ہندو ہوکے وی اس واردات نوں نہیں
 مندے انان نوں اک سکھ ودوان (گیانی-۲۴۵) نے کیہا ہے کہ جے تسی
 مندے ہو کہ حضرت محمد نے چند توڑ لیاندا، موسیٰ نوں سمندر تے
 راہ دے دتا، یسو مسیح نے انیاں پنکلیاں دے انگ ثابت کر دتے تے
 مردے جوا دتے، بھگوان کرشن نے گورودھن پریت چک لیا، سنجیونی
 لبھدا لبھدا ہنومان پہاڑ ہی چک لیا، بھگوان رام نے پتھر تار دتے تان
 پھر تہانوں اس گھٹنا نوں مننا پویگا۔

جہڑے سکھ ہوکے ناستک بنے پھر دے تان انان نوں سوال ہے کہ مکے
 دے مولانیاں نوں گورو صاحب نے کھڑی ایہو جہی دلیل دے دتی
 جہڑی سن کے اوہ قابل ہو گئے۔ تسی اپنے آپ نوں بہت سیانے گندے ہو،
 مکے دا چھڈو کدی دلی/یوپی دی کیسے مسیت وچ جا کے مومناں نوں
 الٹ اپدیس دے کے ویکھو۔ پھر تہانوں احساس ہووے گا کہ چمتکار
 نوں ہی نمسکار ہے۔

بیچ ن دانی .. ارباؤ .. جن پستیر پدر برادران کس
نیس دستنگیر .. آخر بیپہتم کس ن دارد چون سود
تکبیر .. ۳ سب روز گستم در ہوا کر دیم بدی خیال ..
گاہے ن نیکی کار کردم مم ۵۰۰ چنی احوال .. ۳
بدبخت ہم چ بخیل غافل بینجر بے باک .. نانک بگوید
جن ترا تیرے چاکران پا خاک .. ۱ ۴ (انگ ۷۲۱
سگس)

بے کرتار! تیرے اگے اک بینتی بے کرپا کرکے میرے ول
کرت کرنا۔ کیونکہ توں سدا قایم رہن والا، سبھ توں
وڈا، بخششاں کرن والاں، پوتر ہستی، سبھ دا پالن
ہار ہیں۔ کہ میرے ہردے وچ ایہہ گل بہہ جاوے دنیا
ناسونت ہے۔ بے دل! توں بھلیا بیٹھا اے تیرے سر
دے وال موت دے دوت دے ہتھ وچ نے۔ ارباؤ۔ انت
ویلے جدوں توں ڈگا، جدوں تیری نماجے جنازہ پڑی
جا رہی ہو ویگی، کسے نے تینوں اتھے نہی رکھنا۔
استری، پتر، پیو، بہرا، کسے نے وی سہائی نہی ہونا۔
میرا ایہہ حال کہ کدے کوئی نیکی دا کم نہیں کیتا،
رات دن لالچ وچ ہی بھردا رہا، بدی دے ہی خیال کردا
رہا ہاں۔ ۳ امیرے ورگا کوئی ابھاگا، نندک، لا۔ پرواہ،
ڈھیٹھتے نڈر ہور کوئی نہی ہونا، اس کرکے داس
نانک عرض کردا ہے کہ میہر کر کہ تیرے سیوکاں
دے چرناں دی دھوڑ مل جائے۔ ۱ ۴

ملتان والے حاجی وی آٹیکے

ملتان والے ربیمؤدین ہری حاجیاں دا ٹولا جاناں گورو
صاحب نوں کیہا سی توں ساڈے نال ناں ائی تے
گورو صاحب اتے مردانے نوں بیڑے تے نہی سی چڑھن
دتا اوہ وی ڈکے ڈولے کھاندے، کتے بیدل، کتے بیڑے تے
اتے کتے اوٹھ دی سواری کردیاں حج توں اک دو دن
پہلاں مکے پہنچ گئے۔ اتناں نوں پتہ لگا کہ مکے وچ تاں
ہر اک دی زبان تے ہند پیر دا ہی ناں سی؛ ہند پیر۔ اتناں
نوں چت چیتا وی نہی سی کہ ایہہ اوسے پیر دی گل
ہو رہی ہے جنوں اوہ پچھے سمندر کنڈھے چھڈ آئے
سی۔

حج توں بعد اتناں دے من وچ وی آیا کہ اس ہند پیر
دے درشن کیتے جان۔ بابا جی تھوڑا پٹویں پہاڑی دے
تھلے بیٹھے ہوئے سن۔ بھروی رونق لگی ہوئی سی۔
حاجی سوال کر رہے سن تے گورو صاحب اتناں دے
بہرم دور کر رہے سن۔

جوین ہند دے حاجیاں نے گورو صاحب نوں ویکھیا

اوه حیران پریشان ہو گئے۔ "او بابا! ایہہ تاں اوہی ہندو
درویش ہے جنو اپاں کراچی چھڈیا سی۔ ایہہ
ساتھوں پہلاں کوہ پہنچ گیا؟ لاگے بیٹھے ہندوستان
توں گئے ہور حاجیاں کیہا کہ بابا نانک نوں آئے تاں
چوکھا وقت بیت گیا۔ مہینے توں وی زیادہ۔ اوہ
حیران سن۔ اوہناں مردانے نوں وی پچھان لیا۔ دہائی
پے گئی۔ ایہہ مہینہ پہلاں کوہ پہنچ سکدے؟

کیونکہ گورو صاحب دا اچ دے پیراں دے گھرانے وچ
وڈا ستکار ہے اس کرکے لگدی کہ ایہہ گل چھپائی
گئی سی کہ گورو نانک نوں کراچی توں جہاز تے
چڑھن دی ورودھتا کھڈا اچ اتے ملتان دے پیراں نے
کیتی۔ مکے مدینے دی گوشٹ وچ وی بہاؤدین
جکریا دے خاندان دے پیراں نال گل بات ہے۔ کیونکہ
اتناں پیراں دے پہنچن توں پہلاں گورو صاحب مکے
وچ سن اس کرکے اتناں پیراں دی شردھا صاحب نال
ہور ودھ گئی۔

نانک مسیت اتے کونس

اتھاس وچ آؤدا ہے کہ مکے وچ گورو صاحب دے ناں
دی مسیت وی بن گئی۔ اتھے گورو صاحب دے
پیراں دا جوڑا وی ششوبہت ہندا سی۔

* کئی اتھاسکاراں نے لکھیا ہے اچ توں دو صدیاں
پہلاں تک ایہہ کونس موجود سی۔ کعبے توں
کوئی ڈیڈھ میل اتر، ہمارا والی سڑک تے بابا فرید دی
مسیت لاگے ہی نانک پیر ولی اے ہند دی مسیت
ہندی سی۔

پنجاب وچ پھر سکھ اک وکھرا فرقہ پنپ رہا سی
جس کرکے وقت پا کے بولی بولی گورو صاحب دی
مسیت دی اتھے اہمیت گھنڈی گئی۔ دو کو سو
سال بعد پھر اچ دا اک پیر گورو صاحب دی کونس
(جتی) اتھوں چک لیا یا۔ دوسرے پاسے اچ دے سید
خانداناں کولوں پتہ کرو تاں دو پرواراں کولو گورو
صاحب دیاں کھڑاواں دا اک اک جوڑا موجود ہے۔

جنم ساکھی: مکے مدینے دی گوشٹ

مکے مدینے دی گوشٹ ملتان دے علاقے وچ لکھی
گئی شاعرو شاعری دی کتاب ہے۔ ایہہ جنم
ساکھیاں لکھے جان توں وی پہلاں دی کرت ہے۔ اس
وچ مولانیاں دے سوال تے گورو صاحب دے جوابات
نوں بڑے خوبصورت انداز وچ اچ توں لگ پگ ۴۰۰

گیاں-۱۹۶۲ ۵۲۱ اوراں بھائی گرداس، ۵
حضرت پھلودین لادلا پروار۔ آ

• <https://youtu.be/ATe23wFJ7CYI>

سامی مذہب

حضرت ابراہیم عرب دیساں وچ پرچلت تے مذہباں دا سانجھا پیغمبر
ہے۔ اتناں تنان مذہباں نوں شامی جان سمیٹک مذہب کیہا جاندے ہے۔
ایہہ بن: ۱۔ یہودی (جنم ۷ صدی ای۔ پو)، ۲۔ ایسائیمت (جنم پہلی
صدی عیسوی) اتے ۳۔ اسلام (جنم ۷ وی صدی ای۔) اسے توں کجھ ہور
وی چھوٹے موٹے مذہب نکلے ہوئے ہن جوہن ۴۔ سیمیرین، ۵۔ ڈروز،
۶۔ رستپھاری اتے ۷۔ بابی۔

سامی دھرمان دے وی ہندومت وانو لکھاں پیغمبر منے جاندے ہن

جو ابراہیم توں پہلاں ہوئے۔ حدیث دے مطابق ۱۲۴۰۰ پیغمبر ہوئے۔
آدم (بابا آدم تے) ۱۰ اتناں وچوں کجھ اک خاص پیغمبر اس طرحاں ہن:
یہی ہوا جس توں انسان دی جات چلدی ہے) ۲۔ ادریس ۳۔ نونہ ۴۔
ہد (ایبر، ۵۔ صالح، ۶۔ ابراہیم ۷۔ لت ۸۔ اسماعیل ۹۔ اسحاق ۱۰۔ یعقوب
۱۱۔ یوسف ۱۲۔ عیوب ۱۳۔ شوانب، ۱۴۔ موسیٰ اتے ہارون ۱۵۔ ہزکیل ۱۶۔ شمیل
۱۷۔ جل کبھی، ۱۸۔ داؤد ۱۹۔ سلیمان ۲۰۔ شیعہ ۲۱۔ ارامیا ۲۲۔ ڈینیل ۲۳۔
ازیر ۲۴۔ الیاس ۲۵۔ یونس، ۲۶۔ زکریا ۲۷۔ بابا ۲۸۔ عیسیٰ جان جسو
مسیح ۲۹۔ حضرت محمد

مسلماناں دا مننا ہے کہ محمد صاحب آخری پیغمبر ہن تے اس
توں بعد کوئی پیغمبر نہی ہووے گا۔

سال پہلاں لکھیا ہے۔ گوشت دا کاؤ بھاگ سپشٹ
 طور تے گوڑی سرائکی وچّ ہے تے وار تک بھاگ کسے
 لاہوری بندے دی لکھت لگدی ہے۔ حالان شدہ
 کیندری پنجابی نہی ہے۔۔

سوال جیون سورا

(کہ بندہ ربّ دی بندگی کرے، کلمہ پڑے، حضرت
 محمد نوں ربّ دا دوت (اجینٹ) منے تان انت ویلے
 مکتی پائیگا سورگاں 'چ جائیگا۔)

حمد سنائی ربّ نوں دوئم نبی رسول۔۔

سوئم چارے یار ہیں، پڑھ قلمان پوے قبول۔۔

لکھیا دھر درگاہ دا اکوپاک الایہ۔۔

دوجا قلمان نبی دا پڑ پوکے پاک رواہ۔۔

عزرائیل پھریشتا جد پھوکیسی کرنائ۔۔

راضی ہوسی ربّ تد پیغمبر ساہائ۔۔

اتم چھٹو نبی دی دوزک کافر پاہ۔۔

لکھیا وچ کتاب دے ایہو آپ الایہ۔۔

(عربی فارسی دے لفظاں دے ارتھ: حمد - استت،
 سنائی - استت، دوئم - دوجا، سوئم - سوئی؟)

جواب نانک شاہ سورا

(ربّ دی استت کردا رہتے منے کہ ایہہ اوتار پیغمبر
 جاں رسول لکھاں بوئے تے ایہہ ربّ دا بھید نہی پا
 سکے۔ ربّ دا کوئی اجینٹ جاں یار نہی ہو سکدا۔
 مکت اوہ ہونگے جو سادھو سنت دے لڑ لگے ہوئے سن
 تے گناہ گار سجا پاؤنگے۔)

حمد سنائیں ربّ نوں واحد لا سربک۔۔

اوتار پیغمبر جیتڑے کر نہ سکن تحقیق۔۔

قدرت لکھ رسول ہے پچھے کون گواہ۔۔

مفتی کوئی ن ریدا یار ن کوئی آہ۔۔

غیر حساب ن پووسی ربانی درگاہ۔۔

طلباں پوسن آکیا کیتے جنا گناہ۔۔

چھٹسن سیئی نانکا مرشد جنا پناہ۔۔

(ارتھ: واحد - اکود اک، لا - بناں، تحقیق - پچھ پڑتال،

مفتی - اجینٹ جاں بلارا، ربانی - ربّ دی، پناہ - شرن
 وچ)

سوال قاضی رکندین

(ویکھو قرآن وچّ خود اللہ نے لکھ دتا ہے کہ جہڑا
 رسول نوں منیگا اوہ سورگاں وچّ تے جہڑا رسول دا
 قلمان نہی پڑیگا اوہ نرکاں وچّ پویگا۔ بندہ روضے
 رکھے، پنجے نمازاں پڑھدا رہے، زکوٰۃ بھاؤ مذہبی
 ٹیکس دندا رہے تان مکت ہووے گا)

آکھے قاضی رکندین سنہو نانک شاہ۔۔

لکھیا وچّ قرآن دے سچے آپ الایہ۔۔

بھر سے نبی سپہات جس مومن بہشتی جاہ۔۔

قلمان پڑے ن نبی دا کافر دوزک پاہ۔۔

اللہ دا فرمایا پلٹے سو ن کدات۔۔

روضے حج نماز پنج قلمان کڈھے زکوٰۃ۔۔

پوئی مسلم دین پر لکھیا وچّ حدیث۔۔

دین محمدی ربّ دا اور مزب اولیس۔۔

(ارتھ: سپہات - دوستی، بہستی - بہشت، سورگ،
 دوزک - نرک، جکات - مذہبی ٹیکس، حدیث - مسلمانا
 قنون، اولیس - اول / مکھی)

جواب نانک شاہ سورا۔۔

(اوتھے تان عملان تے نبیڑے ہونے کسے نبی جاں پور
 دی شپہارش نہی چلنی۔ ربّ واسطے ہندوتے

واسطے وی تھان نہی پویگی۔

محمد صاحب نے کعبے وکھے مورتی پوجا دا کھنڈن کیتا جس
 کرکے انان دی سخت ورودھتا ہوئی تے انان نوں لڑائیاں وی کرنیاں
 پئیاں سن۔

۶۲۲ ای وچّ پھر ایہہ مدینے ہجرت کر گئے۔ ایسے توں ہی پھر ہجری
 سنّ چالو ہندا ہے۔ ۶۲۹ ای وچّ انان ۱۰۰۰۰ لڑاکو اکٹھے کرکے مکے تے
 حملے کیتا۔ پھر بناں خون ڈولے مکے تے قبجہ ہو گیا۔

۶۳۲ ای وچّ کجھ سمان بیمار رہن تے انان دا دہانت مدینے وکھے
 ہو گیا۔ انان دی قبر مسلماناں واسطے مکے وانگو ہی وڈی ابادتگاہ
 ہے۔

انان دی موت تکّ انان نوں اللہ ولوں ربانی اتردی رہی۔ جس دی
 بعد وچّ جلد بنا دتی گئی تے ایہہ قرآن اکھواؤدی ہے۔

اس توں علاوہ انان دے جیون اتے کاروبار تے جو کتاب لکھی گئی
 ہے اوہ کرموار حدیث تے سنہا کھاؤدیاں ہن تے مسلماناں واسطے
 ایہہ ہی (شریئت) قانون تے جیون دی راہ مریدا ہن۔ اسے شریئت
 کرکے ہی مسلمان وکھرے نظر آؤدے ہن۔ ایہہ شرا اج دنیا وچّ وڈا
 واد وواد دا وشا بنی ہوئی ہے۔ صاحب نے وی فرمایا سی:

مسلمانا صفتِ سربعت پڑ پڑ کرہ بیچار ک .. بندے سے چ پوہ وچ
 بندی ویکھن کو دیداز ..

اک طرحاں نال گورو صاحب نے کیہا سی کہ اصل مسلمان اوہ
 نہی جن جہڑے شرا دے اصولاں دیاں ہی گلاں کردے رہندے ہن۔
 مسلمان تان اوہ ہن جنان نوں خدا نال محبت ہے تے اوہدی بندگی
 کردے ہن۔

حضرت محمد صاحب : مسلمانان دا پیغمبر

حضرت محمد صاحب دا جنم مکے وچّ ۵۷۰ ای. نوں ہویا۔ انان
 دے پتا دا ناں عبد اللہ اتے ماں امینا واہب سی۔ پتا محمد دے

جنم توں ۴ مہینے پہلاں گزر گئے تے جدوں ایہہ ۷ سال دے سن
 تان ماتا وی گزر گئی۔ انان دے یتیم ہو جان تے ماہ ابو طالب تے
 اوہدی پتنی فاطمہ نے پالیا سی۔ اوہ سداگر سن تے اکثر شام
 (سیریا) وپار دے سلسلے وچّ ترے رہندے سن۔

انان کل ۱۳ شادیاں کیتیاں۔ محمد صاحب دے تے پترے ۴ دھیاں
 ہوئیاں سن۔ پر ایہہ سارے بچے انان دے سامنے ہی گزر گئے سن۔
 صرف بیبی فاطمہ ہی بچی سی۔ جس دی اولاد سید جاں شریف
 کھاؤدے۔

بڑی حیرانی دی گلّ سید پروراج وڈی گنتی وچّ پاکستان وچّ ہن۔
 کدی کدی محمد چپّ چاپ کسے سنّ سان تھان تے چلے جاندے تے
 دنیا دی کھیڈ بارے سوچدے۔ ۶۰ سال دی عمر وچّ انان نوں پھر
 اجرائیل فرشتے دے درشن ہوئے۔ انان پھر تاؤبید بھاؤ اللہ صرف اک
 ہے دے سدھانت دا پرچار شروع کیتا تے کیہا کہ میں اللہ دا
 رسول ہاں بھاؤ دوت ہاں۔ انان دے مذہب دی خوبصورتی انان
 دی پنج ویلیاں دی نماز ہے۔ زکوٰۃ بھاؤ دان دین دا اصول۔ مذہب
 دے مول وچّ کرم کاند وی ہن جوہیں مکے دے حج تے زور دینا تے
 روضے رکھنے۔ پھر انان دا سدھانت ہے کہ اک دن قیامت آئیگی تے
 ہن تکّ جنے لوک مرے تے اوہ زندہ ہو جائیگے اتے اس ویلے پھر انان
 دے کیتے عملان دا حساب کتاب ہووے گا۔ اسلام دے ورودھی
 اس تے کٹاکھ کردے ہن کہ جے لکھاں سالان توں مردے آ رہے
 لوک جی اٹھے تے دھرتی تے کربل کربل ہو جائیگی تے کھلون

مسلمان برابر ہن۔ کسے نوں کافر کہہ کے ظلم ناں کرو۔ جیاں تے ظلم ناں کرو) سنہو قاضی رکندین آکھے نانک شاہ۔۔ جنا ایمان سلامتی ملسی بھشت تناہ۔۔ رکنل نیئت راس کر درگہ پوے قبول۔۔ اکو آپ خدائے ہے کیتے نبی رسول۔۔ ناہ سفارش کسے دی اوتھے منی جائ۔۔ عملہ پچھے دیوسی دوزک بھشت خدائے۔۔ بندے اک خدائے دے ہندو مسلمان۔۔ دعویٰ رام رسول دا کردے موڑھ اجان۔۔ زور ظلم حرام ہے کسے ن کرو رنجول۔۔ جو کوئی کرے بندگی سوئی پوے قبول۔۔ خاصہ جسا آدمی چنیا سبھنا ماہ۔۔ دیندا نور خدائے ہے اکو آدم روح۔۔ چنگا منے آپنوں پوے کفر دے کھوہ۔۔ جیا مار جو کھانودے کہسن مہوں حلال۔۔ ذرا ذرا سو کسینن درگہ نیاؤ سنبھال۔۔ (ارتھ: رنجول۔ دکھیل کرناں رنجش، جسا۔ سریر)

سوال رکندین

(ویکھو قرآن وچّ خدانے آپ لکھیا ہے کہ باقی سارے فلسفے تے دھرم ردّ کر کے اسلام نوں منوتے محمد نوں آخری پیغمبر تسلیم کرو) رکنل آکھے نانکا سچ کتیب قرآن۔۔ تنّ کتیبیاں منسوخ کر، بھیجیا ربّ فرمان۔۔ پیغمبر آکھیر دا، حکم کرو پروان۔۔ مجاں اور منسوخ کر کیتے مسلمان۔۔ لکھیا آپ خدائے نے ویکھو وچّ قرآن۔۔ رچے محمد واسطے سبھے زمی اسمان۔۔ (ارتھ: منسوکھ۔ کھنڈن، ردّ کرناں)

جواب نانک شاہ سورا

(ایہہ کہنا غلط ہے کہ محمد آخری پیغمبر ہے۔ اسنوں گزرے ہوئے ۹۸۲ ورے ہو گئے تے اس توں پچھو کئی مہاں پرکھ آچکے۔ ہر اک نے اپنا مجب فرقہ چلایا ہے تے بھیس بنائے۔ کسے نے لنگ کٹوا دتے بھاؤ سنت کرناں کسے نے کیہا وال کٹو۔ ربّ ولو دتا سرورپ ردّ کیتا ہے۔ تے اس پرکار حکم عدولی کیتی ہے۔ تہاڈی ہی قرآن وچّ لکھیا ہے کہ بندگی توں علاوہ باقی کم شیطانی ہن۔)

(ارتھ: طبق۔ طبقہ / پسرط، ازردا۔ چمکدار، زردرو۔ شرمندہ، اربہ۔ چار، ناصر۔ لکھنوالا)

سوال قاضی رکندین

آکھے رکنل نانکا لکھیا وچّ قرآن۔۔ آیا محمد مصطفےٰ خاصہ مسلمان۔۔ جسا تھا اس پاک دا، سایہ اوس ن مول۔۔ نوری جسا اوسدا مکھی بہے ن مول۔۔ قایم قیامت لے رہے آپ خدا کے پاس۔۔ بھشت دوئے امتی دیئ گواہی خاص۔۔

روضے رکھے نماز پڑھ قلمان پڑزکوؤ۔۔ پنچے عمل کریندڑے سوئی پائی نزات (ارتھ: خاصہ۔ خاص کرکے، امت۔ مسلمانا سنگت)

جواب نانک ساہ سورا

(ناں ناں! صرف خدا دا ہی جسا نوری ہے باقی تان سبھناں نے اک دن مٹی ہو جاننا ہے۔ باقی گلّ عملان تے مکنی ہے۔)

نانک آکھے رکندین نوری اک خدائے۔۔

جسا اس دا آتشی مکھی تہاں ن جائ۔۔

خاکی جسا آدمی سایہ بنان نہ کوئی۔۔

قایم اک خدائے بن اور ن رہسی کوئی۔۔

عملہ پچھے ملے ہے دوزخ بھشت وچار۔۔

پاس خدا دے کوئی نہیں رہے نبی اوتار۔۔

لالچ کوڑ دکھائے دنیاں کیتی یار۔۔

پڑھ توریت انجیل نوں جبورے فرقان۔۔

بنان بندگی دوزکی ہندو مسلمان۔۔

(ارتھ: توریت۔ یہودیاں دی دھارمک پستک، انجیل۔ بائبل، جبور۔ ایساٹیمت دی دھارمک پستک، پھرکان۔ ایساٹیمت دی دھارمک پستک)

سوال رکندین

(مسلمان پی صرف بھشت وچّ جانگے۔ باقی ناپاک گندے ہوئے اگ وچّ ساڑ دتے جانگے تے نرکان دے بھاگی ہونگے)

سنہو نانک ہندواں بھشتی نوں منّ پاک۔۔

کافر بھست نہ جانگے آتشی جلن ناپاک۔۔

بوروں پریوں بھشت توں رہسن اوہ محروم۔۔

پؤسن دوزک ہاویئے سنسی نبی نہ دھوم۔۔

مسلمانی پاک ہے، پڑھن کتیب قرآن۔۔

کرن نمازاں روچڑے دوزک تنہاں حرام۔۔

جواب نانک شاہ سورا۔۔

(سنن بھائی ایہہ پیغمبر وی انت وچّ دکھی ہوکے مرے۔۔ اج مٹی وچّ رلے بیئے۔ تہانوں پتہ اوسے مٹی نوں ساڑکے لوک بھانڈے بناؤدے۔ بھانڈیاں نوں پھر چنگی مندی تہانٹی ورتیا جاندا ہے۔ جدوں مسلمان دی مٹی سڑھ رہی ہندی ہے اودوں تہاڈے روضے، کلیے تے نماجا دا کی ملّ پیندا ہے؟ آکھیرتے تان چاہے کوئی کافر ہووے بھاوے مومن ہووے سبھنے سڑنا ہے۔ اتھے لکھاں پیغمبر اوتار ہو چکے ہن تے ہندے رہنگے۔)

سنہو قاضی رکنلو سچا سخن جواب۔۔

کئی محمد مصطفےٰ موئے وچّ عذاب۔۔

نام اوسدا کم کس جو مر ہوئے خاک۔۔

خاکو پھیر جلائیئن گھڑ گھڑ بھانڈے پاک۔۔

اکناں دودھ سمائیئن اکناں وچّ پیشاب۔۔

مٹی مسلمان دی جلدی پاکھ عذاب۔۔

کتھے نمازاں روچڑے قلمان حد قرآن۔۔

جل بل ہوون دھوڑ سبھ کافر مسلمان۔۔

لکھیا در درگاہ دے بناں خدائ ن کوئی۔۔
 لکھ محمد جیوے عاجز رہے کھلوی۔۔
 اک دن اندر خواب دے ڈٹھی محمد مائع۔۔
 روندی دھاپیں ماردی اگوں اٹھے پکار۔۔
 کپڑا محمد مصطفے تیرا پت نہار۔۔
 اسنے کہیا پچھانسی اس نوں جبرائیل۔۔
 جبرائیل بے انت ہی اٹھے میکا ایل۔۔
 ملکل موت بے انت ہی راکھش جنّ کتان۔۔
 ڈٹھے ایہہ مشاہدا ہوئی رہی حیران۔۔
 ایتھے کوئی ن جاندا اتم کون رسول۔۔
 جیودیاں ہی صاحبی موتے مل گئے دھوڑ۔۔
 کھلی اکھ رسول دی ہوئی رہا حیران۔۔
 قدرت کہیو بے انت بے ٹٹیو غرب گمان۔۔
 اک دن پھیر مہمدے ڈٹھی اوٹھ قطار۔۔
 انت ن پائیو اوس دا لدے بکس اپار۔۔
 انڈے اک اک بکس وچ ڈٹھے کئی ہزار۔۔
 اک اک انڈے وچ ان ڈٹھا سبھ برہمنڈ۔۔
 کئی محمد مصطفے پیر پیغمبر پنڈ۔۔
 گوس قطب اوتار بہو جیا جنت جہان۔۔
 مر مر پھر پھر اپجی دیکھ ریو حیران۔۔
 جس دا کیتار بے نوں اکھیں میچ ندان۔۔
 اکھ اگھاڑی، کجھ نہیں، ٹٹا سبھ گمان۔۔
 (ارتھ - عذاب - مصیبت)

سوال رکندین

(قرآن 'چ لکھیا ہے کہ کھنڈے دی دھار توں وی بریک
 راہ بے جتھوں اکھیر لنگھنا پینا ہے، اوتھے صرف
 محمدی کلمہ ہی کم اؤنا ہے۔ کافر لنگھ نہی
 پاؤنگے۔)

رکنل آکھے نانکا لکھیا وچ قرآن۔۔
 والوں نکئی پرسلاٹ کھنڈیوں تکھی جان۔۔
 اتھے ٹکے ن بہنہنا ٹھہر ن سکے پیر۔۔
 مشکل اونان لنگھناں، جنہاں کماؤ ویر۔۔
 سائر لوہو پونجھ (مجھ) دا اگنی بھڑ بھڑاہ۔۔
 کندھی دسّ ن آوئی دھاپی پوے کہاہ۔۔
 قلمان اتھے مہمدی امت پار لنگھائی۔۔
 کافر پار نہ جا سکے تپے تے بلائی۔۔

جواب نانک شاہ سورا

(بھائی جتھے اگّ دا سمندر ہووے اوتھے ربّ دا ناں
 بیڑے دی نیائی ہندا ہے۔ اوتھے تاں عملان تے نیڑے
 نے۔ کیسے کلے نے کم نہی اؤنا۔)
 نانک آکھے رکنلا مکھتے سمجھ لائی۔۔
 جتھے سائر آتشی بیڑا نام خدائ۔۔
 مرشد عارف دا تھاں، اکوں شید ملاء۔۔
 جے پیراں بے - مرشداں ڈھوئی نہ درگاہ۔۔
 رابے وچ پھریشیتے مال زکاتی لیہ۔۔
 عملہ اے نیڑے سچا قلمان ایہ۔۔
 قلمان کیسے ن رکھسی آس مہمد کور۔۔

اتھے محمد جیوے جل دل ہوون دھور۔۔
 پاؤندے وچ گڑاڑ دے بوند توے تپتائی۔۔
 طے بلن تنہاں ہڈیاں جو بیئدلی شاہ۔۔
 قاضی مفتی کارکن حاکم زور جوار۔۔
 ملاں پجاری بانئیں چھل دا کرن ہپار۔۔
 خان غریباں لتّ کے کر کر زور اپہار۔۔
 کٹنیاں عر گشتیاں جو گھری برانی جان۔۔
 لون حرامی وسواس گھات نندک چغل تکان۔۔
 سر پر دوزک پیسنی رکھ ن سکے کوئی۔۔
 کھاون کیڑے ماس تن جنہاں کھوٹی کھوئی۔۔
 جلدے دوزخ ہاویئے دین گواہی کور۔۔
 مار وناٹن دکھتراں جلدے ڈٹھے پور۔۔
 سن ہو قاضی رکندین پنج نصیحتاں لیہ۔۔
 اللہ دی کر بندگی سچ بولیں نس دیہ۔۔
 کھاہ کھواہو کھٹکے کرو مسکت کار۔۔
 نکھ سکھ پوے پسینڈا اوہو کھانا سار۔۔
 دسواں حصہ اوس تھیں راہ ربّ دے دوہ۔۔
 ان پچھے بہشت سو سچ حقیقت ایہ۔۔
 (ارتھ: آرہہ - گیانی، پیسنی -؟، دکھتراں - دھیاں)

سوال قاضی رکندین

(بابا نانک میں گھوکھ کے ویکھ لیا ہے توں سچا ہے۔)
 رکنل آکھے نانکا تھ وچ وڈ کر امارت۔۔
 کیتے سبھ منسوخ توں بابہ اللہ پاک۔۔
 جیتے پڑدے دنی دے دتے سبھ اٹھائی۔۔
 تن نہ منے کیسے نوں اللہ پاک بنائی۔۔
 جو توں آکھیں سچ سبھ، جانیوں میں تحقیق۔۔
 پورا مرشد میل ہے، پورا یار حقیق۔۔
 پچھے پنڈت جوتشی قاضی بن المائ۔۔
 خاطر نشان کر سکے تدبیراں مولائ۔۔
 کیوں کر پیدا جگ کریو عرباں ناصر روح۔۔
 کیوں کر ہوئی ملاوڑا کیوں کر مٹسی لوہ۔۔
 کیوں کر ہوئی نجات ایہہ سبھے بہید بتائی۔۔
 اکتے جانن فقر کجھ، اکتے تاں آپ خدائ۔۔
 (ارتھ: تدبیراں - قسمتیاں)

جواب نانک شاہ سورا

نانک آکھے رکنلا چیت خدائی جیئی۔۔
 آپے اللہ جاندا اور ن جانے کوئی۔۔
 جسٹوں اوہ جناندا جانے سوئی فقیر۔۔
 پنڈت ملاں جوتشی پیکمبرتے پیر۔۔
 بہیت کیسے نوں نہ ملے پڑھ پڑھ ہوئے لچار۔۔
 اللہ فقر ایک بے جانن فقر سار۔۔
 اچھا جو بے ربّ دی قدرت کہیئے سائی۔۔
 تسنتے تینوں گن بھئے گن تے اچھی وائی۔۔
 تسنتے آتش آب ہوئی دھرتی لئی اپائی۔۔
 دھرتے بھئی وناسپت اتہج کھانی زیر۔۔
 گونا گونا پیدائشی جڑ چیتن اپار۔۔

ساجیا مانگھ نور توں سبھدے سر سردار۔
دتا اسنوں گیان وڈ جانے پاکن پاک۔
آپے بندھن بندھیا آپے لئے ن جات۔

سوال قاضی

رکنل پچھے نانکا سوچ سنا ویں بات۔
ککوں اپجن آدمی حیوانات نبات۔
مرکے رلدے خاک نال روح کتھاؤں جائ۔
غیبی خبر کدائ دی فقر دین سنائی۔
کر تدبیراں سبھ لکھے بید کتیبیاں بہار۔
گھت زنجیراں مار دے قاضی پنڈت کار۔
مویا کوئی نہ آئی جو خبراں دیوے آئی۔
پیغمبراں اوتار مر کوئی ن آئی سنائی۔
خطرہ منوں ن اترے بناں فقیر الای۔
خبر سنا اگ گپڑی دی دبدھا منوں نساہ۔
(ارتھ: نبات - بنسپتی)

جواب نانک شاہ سورا

نانک اکھے رکندین سچی دیہیں سنائی۔
مر مر مل گئے خاک پھر ہوئی اپنے گھاہ۔
میوے ان نعمتاں ہوں گنا گن۔
کھان چرند پرند منگھ اس توں اچھے خون۔
نتپھا ہووے خون تے کر نر ناری میل۔
اچھے سر سٹی بنس بے رچ راکھی پرہہ کھیل۔
بید کتیبیاں پڑے تے بہیت ن لہے کوئی۔
مرشد بھید بتائندا دبدھا دیندا کھوئی۔
(ارتھ: نتپھا - ویرج)

سوال قاضی

(میں منیا تینوں پسر مینوں دس کہ رب کتھے
براجمان ہے۔ اوہدے محل دی شان کیہو جہی ہے؟)
رکنل اکھے نانکا درگہ دی سونائی۔
کیہا رنگ محل دا جتھے رہے خدائی۔
چھجے چھتاں برج گھر کیہے لگے چکاٹھ۔
کیہا گارا چونڑا کس چنایا تھٹا۔
صورت کون محل دی کیوں کر ہوئی دیدار۔
درتے کی کجھ لکھیا کیڑھا اس دا یار۔
کیہڑی سنت پائے کرکے کون نماز۔
کون رسول پچائندا چہیتے کیہڑا ساز۔
سبھ نشانیاں دیہہ خاں تاں توں اول فقیر۔
پیراں دے سر پیر توں، میراں دے سر میر۔

جواب نانک شاہ سورا

(اوئے بھراوا! ایہہ سریر ہی رب دا محل ہے۔ ہاں پر
جتھے نرنکار براجمان ہے اوتھے کام کرو دھ لوبھ
موہ ہنکار دا پھرہ ہے۔ نام چناتے سچ تے پھرہ دینا ہی
اوپنوں پاؤں داراہ ہے)
نانک اکھے رکندین درگہ دی سدھ لیہ۔
رنگ اجائب محل دا پیرے لال جڑے۔
آفتاب مہتاب لکھ روشن بلن مثال۔
باراں برج محل دے، نوں دروازے نال۔

پہرو پنج کھواس ہیں، کارکن پاجیس۔
چھجے چھت امولکا، میناکاری دیس۔
گارا چونا کیسری، عر چندن چوکان۔
دیہل پارس دے بنے، بجر دے کاپاٹ۔
کامدھین لکھ لچھمی کرن گولیاں کار۔
ردھی سدھی نویں ندھ، حاضر رہے دوار۔
باون کنگرے کوٹ دے، اپر نور محل۔
ست سمندر کھائیاں، تس وچ کمل اچل۔
اک محل دو باریاں، شو شکتی سلطان۔
نوری بیٹھا بادشاہ، سچ تخت سبحان۔
غیبی واجے وجدے، بھانت انیک اپار۔
راگ راگنی گانودے ادھبھت سراں اچار۔
مرشد کھولھ کپاٹ جس، ہوسی تھے دیدار۔
راہ خدائی بھیاولا والہ دسویں بھائی۔
باتھی جائ ن سکنی کیڑی پہنچے جائ۔
صورت رنگ محل دی کوئی کہہ ن سکائی۔
درتے ایہو لکھیا اکو پاک خدائی۔
قدرت کئی رسول ہیں، یاراں انت ن کائی۔
جس دی یاری دھر چڑے، سوئی پہنچے جائ۔
رہسن ارے امتاں، نالے نبی رسول۔
نگرے راہ ن پائنی جھر جھر مردے بھول۔
سچی سنت بندگی، سچ نماز کرائی۔
پہنچے کوئی سورما، نانک عمل کمائی۔
(آپھتاب - سورج، مہتاب - چندتاب، کھواس - سیوادار،
گیبی - گپت/لکیا)

سوال حاجیاں

(حاجی کہن لگے کہ جہڑے حضرت محمد صاحب دا
کلمہ پڑھدے، تے جتاں نوں دفنایا جاندا ہے اوہ
قیامت دے دن تھ کھڑے ہونگے۔ پر آہ ہندو لوک جو
بین اتاں نوں بہشت کتھے نصیب؟ ایہہ تاں ساڑ ہی
دے جاندے تے ختم ہو جاندے۔)
حاجی آکھن نانکا لکھیا وچ کتاب۔
ہندو جلدے باویئے، دوزخ لہن عذاب۔
امت پاک محمدی، خاکو وچ سمائی۔
ازرائین فریستا جد پھوکے کرنائ۔
اٹھسن سبھے امتی، جے خاکو سنگ سمائی۔
آپ محمد مصطفیٰ، بیٹھ حساب کرائ۔
کلمہ جتاں رسول دا پڑیا بھستی جان۔
کلمہ جتاں ن جانیو سو دوزخ وچ پان۔

جواب نانک شاہ

(بابے نے کیہا کہ حاجیو یاد رکھو کہ ہندو تاں اک وار
سڑھدے، مسلمان بار بار سڑھدے۔ جدوں ایہہ
دفنائے جاندے تے تاں مٹی نال مٹی ہو جاندی ہے۔ اس
مٹی توں کدی گھمیاں بھانڈے بناؤدے تے ساڑدے۔
انیکاں وار، وار اس مٹی توں بناسپتی پیدا ہندی ہے۔
جانور کھاندے جاں انت نوں ساڑ دتی جاندی ہے۔
لکڑی تاں انت نوں سڑدی ہی ہے۔ بناسپتی توں پھر
جہڑا جانور پیدا ہندا ہے اوہ وی انت نوں سڑھدا ہے۔

سو بھائیو ساڑیا جاوے جاں دیبا جاوے انت نوں اس نے کسے وی طریقے پنجاں تتاں وچ شامل ہو جانا ہے۔ ایہہ مولانے تے براہمن ایویں لوکاں نوں بدھو بناؤدے (رہندے نے۔)

نانک اکھے حاجیو سچا سنو وچار۔
ہندو جمدے اک وار مسلمان بہو وار۔
اٹاں بھانڈے ہوئے کے جلشن آویا مانہ۔
ٹٹے چھٹے خاک مل ہوئے بنسپت واہ۔
جتنی خاک زمین پر سبھو مسلمان۔
خاکوں روحاں ہوونی بنسپتی حیوان۔
کٹ کٹ پھیر جلائین، لکڑی ہوئے انگار۔
کھاوون مار حیوان کو، کر درند شکار۔
میل ہون کے خاک وچ، ایویں نت سمائی۔
بار بار اس تور ہی، جل بل خاک ملای۔
موسائی، عیسائیاں، پارسیاں جہود۔
رہسن روحاں خاک وچ اے نہاں سدا الود۔
روح ن ہندو کسے دی رہے وچ زمین۔
اچھے کھپے ن سو کدے چسے وچ رہین۔
کنھے محمد مصطفےٰ کنھے چاروں یار۔
کہا امام کھاناواڈے گونس قطب سالار۔
جسا رہاں کسے دا، رل گئے سبھے خاک۔

سڑدے وچ پچاویاں، ربّ رہا اک پاک۔
جو پیدائش خاک دی، خاکی جنسے آہ۔
ہندو مسلمان سبھ اتے خاک ملای۔
رہندے روح امانتی لکھ چراسی ماہ۔
لکھ چراسی میدنی گھٹے ن ودھے کداہ۔
پنڈت قاضی اندھلے چلن بھیدان چال۔
لوکاں نوں بہکائی کے کردے گزر سنیہال۔
جے سو اندھ سنائیئے بھجے نچت گھور۔
خودی تکبری کر موئے لہن سزائیں چور۔
سچ چھپایا انھے نے، ظاہر کیتے کوڑ۔
اے نہاں پچھے لگ رہے، جیو اگیانی موڑ۔
اس پرکار اپنے سارے شنکے نورت ہون تے، قاضی
رکندین گورو دا سکھ بن گیا۔ مکے شہر وچ سکھی دا
مسند تھاپیا گیا۔ اتھاسک سرتاں وچ ایہہ وی آؤدا
ہے کہ اتھے انان نے اپنی وکھری مسیت وی بنا لئی
سی۔ اتھے گورو صاحب دا لگ پگ اوہو جیہا مرتبہ
سی جس طرحاں شیخ فرید جاں ہور کسے اگھے ولی
دا ہو سکدا سی۔
گوشت اتے جنمساکھیاں انوسار گورو صاحب اتھے
مکے وچ اک سال رہے۔

ختنہ کرناں اتے

مسلمان داہڑی رکھدے، پر مچھاں کیو مندے؟

*** ختنہ دی رسم ابراہیم توں شروع ہوئی۔ مسلمان اپنے لنگ
دا اگلا ماس کٹ دندے ہن۔ اس نوں سنت بہاؤنا جاں ختنہ کرنا
کیہا جاندا ہے۔ وڈے ہون تے مسلمان نوں اپنیاں مچھاں وی
کٹنیاں پیندیاں ہن۔ اوہدا کارن کجھ اس طرحاں ہے:-
کعبے دے بانی پیغمبر ابراہیم دی پہلی عورت ساراہ سی۔ ساراہ
کسے سروسوخ والے درویش دی دھی سی۔ ساراہ دے کافی سمے تک
اولاد ناں ہوئی۔ آخر ساراہ دی مرضی نال ابراہیم نے باجرا ناں دی
گولی نال نکاح کر لیا، جس توں پتر اسمعیل پیدا ہویا۔ بعد وچ
ساراہ دے وی اولاد ہو گئی تے پتر اسحاق جمیا۔ کیونکہ ساراہ دا
وڈا اثر سروسوخ سی اس نے ابراہیم توں وعدہ لیا کہ کیونکہ ہن
میرے اولاد ہو گئی اوہ باجرا نال کوئی سبندھ نہی رکھیگا۔
ابراہیم نے وعدہ دتا کہ میں باجرا نوں کدی چھونہگا وی نہی تے
جے چھوہانگا تاں میرا اوہ انگ وڈھ دتا جاوے جہڑا باجرا نوں
چھوے۔

ابراہیم پھر باجراتے اس دے پتر نوں گھروں کڈھ کے دور (جتنے
بعد وچ مکہ بندا ہے) چھڈ آیا۔ وقت پا کے ابراہیم نے پھر باجراتے
اسمعیل ول پھیرا پایا تے باجرا نال سیریک سبندھ وی بنا۔
اس گل دا ساراہ نوں پتہ لگ گیتے گل ثابت وی ہو گئی۔ پھر
وعدے مطابق ابراہیم نوں سجا دینی سی۔ پر ساراہ ابراہیم نوں
محبت وی کردی سی تے اس نے ابراہیم دا لنگ وڈھنا ٹھیک ناں
سمجھیا۔ لنگ دا اگلا ماس تے نال لگدے وال کٹ کے رسمی سجا
دتی تے انان انگاں دے وال وی کٹ دتے جہڑے باجرا نوں چھوے
سن۔ جیہتے بل کٹن دے بجائے ابراہیم دیاں مچھاں کٹ دتیاں۔
اس رسم نوں ختنہ کیہا گیا۔

پر ابراہیم دے مرید انوں جانوں ودھ چاندے سن۔ ابراہیم دی
حالت ویکھ اوٹاں اپنے وی اوہو کجھ کر لیا جو ابراہیم نال ہویا
سی۔ شردھالواں وچ ایہہ رسم ہی چل پئی۔

کیونکہ ابراہیم یہودی، ایساٹیمت تے اسلام دا سانجھا پیغمبر ہے
اس کر کے ایہہ رسم یہودی تے عیسائیاں وچ وی چلدی آئی ہے۔ پر
ایساٹیمت دے دھارمک ودواناں نے ایہہ رسم فضول سمجھی تے

انوں بند کروا دتا۔ پھر وی ایسیسینیاں دے کٹڑ عیسائیاں نے ایہہ
رسم آج تک جاری رکھی ہوئی ہے۔ (سروت مہان کوش-۱۲۵، منی
سنگھ-۱۲۹)

گربانی وچ وی درج ہے کوہ بھگت کبیر صاحب نے اس ختنے دی
رسم تے مسلماناں نوں طعنہ ماریا ہے:-
سکت سنیہ کر سنت کریئے یے ن بدوگا بھائی۔ جوڑے خدائی
سنت کیئے ترک جے ہونگا موہ ترک کریگا اپن ہی کٹ جانی۔ ۲
عورت کا کیا کریئے۔۔ اردھ سریری نارن چھوڈے تاتے ہندو ہی
رہیئے۔۔ ۳

سو صرف سنت کیتیاں ہی مسلمان بن سکیدا ہے، تاں عورت
دی سنت تاں ہو ہی نہیں سکدی۔ وپوٹی منکھ دے جیون دی پر
ویلے دی سانجھیوال ہے، ایہہ تاں کسے ویلے ساتھ چھڈدی نہیں
پاٹھک۔ (سو، ادھوئے رہن نالوں ہندو ٹکے رہنا ہی چنگا ہے۔ ۳
ایہہ مت سمجھ لین کہ کبیر صاحب ہندو سن۔ شبد دا بھاؤ
سمجھیا جاوے۔)

ی گوشت- ۱۶۷ وچ لکھیا ہے کہ گورو صاحب اک سال مکے رہے۔
سال رہن دی کوئی تک نہی بندی۔ اودوں ہندوستان توں باہر اوہ
سال رہے سن۔

*** گیانی نے لکھیا ہے کہ گورو صاحب یمن دے بندرگاہ شہر
عدن وی گئے۔ جدوں کہ جنم ساکھیاں اتے گوشت وچ کتے وی عدن
دا ذکر نہی ملدا۔ گیانی نے لکھیا ہے کہ عدن دا مسیت روپی
گرو دوارہ بندر توں ہی نظر آؤدا ہے۔ دراصل عدن وی بکھارے
واگو بہت ہی مہتوپورن وپارک کیندر رہا ہے۔ جتنے سیکڑے
پنجابی اتے سندھی وپاری پیٹھے ہوئے سن۔ ہو سکدا انان
شردھالواں نے اتھے دھرم سال بنائی ہووے۔

و پٹیالے دے گرسکھ لکھاری کنور اجیت سنگھ نے سانوں سنت
سید پرتپال سنگھ (پہلاں سید مشتیک حسین) دا لکھیا پرچہ
بھیجا ہے۔ اس بابت انٹرنیٹ تے ہور وی کئی تھانٹی اندراج ساڈی
نگاہ وچ پئے ہن۔ ساڈی گرسکھاں نوں صلاح ہے کہ اس لکھت
نوں زیادہ اہمیت ناں دتی جاوے کیونکہ سچ دی کسوٹی تے ایہہ
کھری نہی اتر رہی۔ اجہیاں لکھتاں پھر کدی نموشی دا کارن وی
بن جاندیاں ہن۔